

Valikmoodul: Kultuur

Mooduli eesmärk on laiendada õpilase silmaringi kultuurivaldkonnas, andes võimaluse süvendatult tutvuda kolme valdkonnaga (draama ja teater; teatrimaailm lava taga; rahvakultuur). Need kursused loovad aluspõhja, et mõista paremini kirjandust, muusikat, kunsti, ajalugu ja teatrit ning on samas paljuski praktilised ja kogemuslikud. Kursused on samal ajal ka üksteist toetavad: draama ja teatri kursus annab ülevaate teatri ajaloost, draamateooriast läbi praktiliste tegevuste (minietüüdid jms) ning tutvutakse ka mitme draamateosega lähemalt, kindlasti vaadatakse ja analüüsitakse mõnda etendust, mida võimalusel vaadatakse teatris. Sellele järgneval kursusel õpitakse tundma teatrimaailma lavatagust poolt, tehes seda rühmades läbi praktiliste tegevuste (kirjutatakse dramatiseering, valmistatakse lavamakett ja lavakujundus ning kostüümikavandid, tehakse reklaamplakat ja/või video, luuakse muusikaline kujundus ning valguslahendused).

Rahvakultuuri kursus annab võimaluse tunnetada pärimuslikkust rahvalaulust, -tantsust ja -mängust ning tutvuda lähemalt eesti rahvakunstiga laiemalt. Ka sellel kursusel on suur rõhk praktilistel tegevustel.

Õppepäev viib kindlasti teatrisse, Teatri- ja Muusikamuuseumi ja/või Eesti Vabaõhumuuseumi. Võimalusel toimuvad kohtumised näitlejate, lavastajate või pärimusmuusikutega.

Selle kursuse võiks valida õpilane, kellel on soov enda teadmisi kultuurivaldkonnas täiendada ja õppida ka praktiliste tegevuste kaudu.

Mooduli kursused:

- **Draama ja teater**
- **Rahvakultuur**
- **Teatrimaailm lava taga**

Ainevaldkond	Valikmoodul: Kultuur
Kursuse nimetus	Draama ja teater
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi.
Õpetamise aeg	10. klass
Vastutav õpetaja	Eva-Maria Brock
Kursuse lühikirjeldus	Kursuse kaudu õpitakse mõistma draamakunsti põhialuseid ja teatri tähendust meie kultuuris. Õppe vältel analüüsitakse ja mõtestatakse ühiselt teatrietendusi ning täidetakse lihtsamaid dramatiseerimis-

	ülesandeid. Kursuse jooksul omandatakse nii teoreetilisi teadmisi kui ka praktilisi oskusi. Teatriajalugu hõlmab vaid väikese osa kogu kursuse mahust, kuid on nüüdisteatri mõistmise seisukohalt siiski vajalik. Põhitähelepanu pööratakse draama olemuse ja teatritegemise spetsiifika selgitamisele ning etenduse analüüsile. Võimaluse korral on soovitatav külastada professionaalset teatrit, kuid analüüsiks sobib ka kooliteatri etendus. Et tutvuda eesti teatriklassikaga, võib kasutada ka arhiivisalvestusi. Teater on olemuselt erinevate kunstiliikide sulam, ühendades muusika, tantsu, kirjanduse, (video)filmi ja kujutava kunsti, mis võimaldab lõimida kursust kunsti- või muusikaõpetusega. Eraldi pööratakse valikkursuses tähelepanu Eesti teatri kujunemisele ja praegusele arengule. Õppetegevust kavandades ja korraldades on olulised järgnevad aspektid: • kasutatakse koostöö eri vorme: rühmatööd, paaristööd, projektid; • koostöö professionaalse teatriga ja/või kooli draamaõpetajatega; • vaadatakse teatris ja ka videosalvestusena näidendeid ning tehakse analüüs; • kirjutatakse nähtud etenduse põhjal retsensioone; • korraldatakse õppemänge, rollimänge, simulatsioone; • loetakse näidendit rollidena, tehakse rollianalüüsi.	
Kursuse kava	Tundide arv	Teema ja õppevorm (tund juhendajaga, õppekäik, iseseisev töö, külalisõpetaja vms).
	6 tundi	Draama olemus Näidend. Draama mõiste. Tegelaskõne: dialoog ja monoloog, repliik ja remark. Tegelase analüüs: muutumatu ja muutuv tegelane, avatud ja suletud tegelane. Näitleja rolliloomine. Draama keskendatus inimestevahelisele suhtlemisele ning elu teatraalsusele. Draamateose aeg ja ruum. Konflikt, intriig ja probleem. Draamateose kompositsioon. Vaatus, stseen.
	3 tundi	Dramaatika žanrid Dramaatika põhižanrid: tragöödia, komöödia, draama, tragikomöödia. Ajaloolised žanrid: liturgiline draama, müsteerium, moralitee, miraakel. Commedia dell' arte ja tänapäeva improvisatsiooniline teater. Performance ja happening. Farss, jant ja sketš. Koomika liigid: situatsiooni-, karakteri- ja sõnakoomika. Kuuldemäng ja lugemisdraama. Sõnadeta lavastus. Tantsulavastus. Muusikalavastus.
	3 tundi	Teatri tähendus ja funktsioonid Lavastajatöö. Teater kui kollektiivne kunst: lavastaja, näitleja, muusikakujundaja, kunstniku, valguskunstniku ja kostüümikunstniku roll lavastuse valmimisel. Kirjanduse ja teatri suhted: dramatiseering, stsenaarium, libreto, lavastus, etendus. Lavastuse stiil ja atmosfäär. Etenduse vastuvõtt ja teatrikriitika. Teatriarvustus.
	6 tundi	Eesti teatri ajalugu

		Lydia Koidula ja August Wiera teater. Kutselise teatri süünd (Vanemuine, Estonia, Endla). Karl Menning. Estonia teatri ja Draamateatri asutamine. Lavastajad: Kaarel Ird, Voldemar Panso, Jaan Tooming, Mati Unt, Merle Karusoo, Elmo Nüganen, Tiit Ojasoo. Nüüdisteater. Repertuaariteater ja projektiteater.
	3 tundi	Mõisted ja maailmateatri ajalugu Commedia dell' arte, dialoog, draama, dramatiseering, etendus, farss, happening, intriig, jant, karakter, karakterikoomika, komöödia, konflikt, kuuldemäng, lavastus, liturgiline draama, lugemisdraama, miraakel, monoloog, moralitee, müsteerium, performance, projektiteater, remark, repertuaariteater, repliik, situatsioonikoomika, sketš, stseen, stsenaarium, sõnakoomika, tragikomöödia, tragöödia, vaatus.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • eristab peamisi draamažanre, nimetab nende tunnuseid ja olulisemaid draamateoseid; • tunneb näitekirjanduse ja teatri põhimõisteid; • leiab seoseid kirjanduse, teatri, kujutava kunsti ja teiste meediumide vahel; • määrab lavastuse stiili, arvestades nii lavastaja, muusikakujundaja, kunstniku, valgus- ja kostüümikunstniku tööd kui ka näitlejate mängu; • arutleb teatrietenduse üle, hindab selle väärtusi, analüüsib kujundikeelt ning sõnastab oma vaatamiskogemuse; • kirjutab teatriarvustuse, rakendades õpitud mõisteid ja mõtestades lavastuses kasutatud teatrimärke; • teab olulisemaid tähiseid eesti teatri ajaloost; • on külastanud õppeperioodi vältel vähemalt kaht teatrietendust või vaadanud nende salvestusi; • seostab lavastust nii võrdlevalt kui ka eristavalt tänapäeva eluolu ja -nähtustega, iseenda ning üldinimlike probleemide ja väärtustega.	
Hindamine	Kursusehinne on kolme palli süsteemis: 5, A, MA. Kursusehinne kujuneb mahukamate tööde ja väiksemate tunniülesannete põhjal. Täpsem hinde kujunemise kirjeldus on kursuse esimese tunni sissekande juures. Kursuse jooksul hinnatakse praktilisi loovtegevusi. Hinnatakse teadmisi ühe või kahe kokkuvõtva tööga (teatri ajalugu ja teatri olemus). Hinnatakse retsensiooni, mille õpilane kirjutab nähtud etenduse põhjal.	
Õppematerjalid	Õpik „Poeetika” (Arne Merilai jt).	
Soovituslik kirjandus	Õpik „Kitzbergist Raudsepani” (Luule Epner). Voldemar Panso kohta materjale: Virtuaalnäitus: https://virtuaalne.ajaloomuuseum.ee/11Pansot/ Portreefilm „Teatri vang”: https://jupiter.err.ee/917704/teatri-vang ETV SAADE PANSO 75. juubeliks https://arhiiv.err.ee/video/vaata/las-mind-vaata-tagasi-voldemar-panso	

	Raamat „Voldemar Panso” (Tormis, Karusoo 1990).
Kursuse väljund	Õpilane osaleb teatrite korraldataval retsensioonide ja/või dramatiseeringute konkursil või teeb ettekande ühest Eesti lavastajat või näitlejast.

Ainevaldkond	Valikmoodul: Kultuur	
Kursuse nimetus	Rahvakultuur	
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisev töö, õppekäigud.	
Õpetamise aeg	10. klass	
Vastutav õpetaja	Karin Lükk-Raudsepp	
Kursuse lühikirjeldus	Kursuse jooksul tutvutakse eesti rahvakultuuri erinevate valdkondadega ning jälgitakse meie rahvusliku kultuuri arengut läbi sajandite kuni tänapäevani. Kursuse eesmärgiks on õpetada noori adekvaatselt tajuma ja väärtustama meie rahva sajandite pikkust kultuuri, selle arengut ja muutumist läbi erinevate ajalooperioodide. Kursus toetab õppesisu ja tegevuste kaudu gümnaasiumi riikliku õppekava läbivate teemade käsitlemist (kultuuri- ja väärtuspädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus ning digipädevus). Kursus on üles ehitatud suurel määral praktilisele tegevusele: laulmisele, tantsimisele, tekstiloomele; võimalusel pillimängule. Kuna antud kursuse õppimiseks ei ole välja antud konkreetset õpikut, siis toimub materjalide otsimine individuaalselt, kasutades kõiki olemasolevaid infokanaleid.	
Kursuse kava	Tundide arv	Teema ja õppevorm (tund juhendajaga, õppekäik, iseseisev töö, külalisõpetaja vms)
	6 tundi	Eesti regilaul analüüs, teksti loomine ja esitamine. Regilaulude liigid. Grupitööna ühe rahvalaulu muusikaline kujundamine ja ettekandmine.
	2 tundi	Eesti uuema ehk linnalaulu analüüs ja esitamine. Rahvalike laulude tutvustamine ja esitamine.
	4 tundi	Eesti rahvatantsude tutvustamine ja põhisammude omandamine. Laulumängude tutvustamine.
	4 tundi	Eesti rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombestiku tundmaõppimine. Mardi- või kadripäeva kombestiku esitamine.
	1 tund	Eesti pulmakombed ja traditsioonilised laulud.
	2 tundi	Eesti rahvariiete tutvustamine. Oma päritolu kandi rahvariiete motiividel kaasaegse riietekomplekti kujundamine.
	2 tundi	Eesti rahvamuusikat esitavate/töötlevate ansamblite tutvustamine.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: teab meie rahvalaulude tunnuseid ja liike ning oskab eristada vanemat rahvalaulu ehk regilaulu uuemast rahvalaulust;	

	• oskab luua ja esitada rahvalauluteksti; • on tutvunud eesti rahvakalendri tähtpäevadega; teab tähtsamate kalendripühade tähendust ja kombeid; • mõistab rahvakalendri seoseid kristlike pühadega; • oskab populaarsemate rahvatantsude põhisamme (reinlender, labajalavalss, polka); • on tutvunud erinevate rahvapillidega; • on tutvunud eesti rahvariietega; • on tutvunud eesti vanasõnade ja muistenditega; • omab ülevaadet Eestis tegutsevatest folkansamblitest ning -solistidest; • omab ülevaadet Eestis korraldatavatest folkloorifestivalidest; • mõistab meie rahvakultuuri tähtsust; • oskab leida vajalikku infot erinevatest allikatest; • arendab loovat ja kriitilist mõtlemist; • oskab oma teadmisi, arvamusi ja seisukohti täpselt väljendada ja põhjendada; • suudab omandatud teadmiste ja oskuste tuginedes luua uusi teoseid (rahvalaulutekste, muistendeid, riidekomplektide jooniseid, jne).
Hindamine	Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Kursuse hinne kujuneb tunnitööde (individaalsed või grupid) ja koduste ülesannete (individaalsed ja grupid) tulemuste põhjal. Hindamisel arvestatakse õpilase võimetekohast osalemist praktiliste ja/või loominguliste ülesannete täitmisel, aktiivset osalemist tundides, kirjalike tööde puhul töö korrektsust, nõuetele vastavust ning esitamise tähtaegadest kinnipidamist. Hinnatavad tööd: 1) regilaulu esitamine, 2) regilaulu teksti loomine (grupitöö), 3) rahvatantsude tantsimine, 4) laulumängudes osalemine, 5) riidekomplekti loomine ja vormistamine, 6) ühe ansambli tutvustus, 7) rahvakalendri tähtpäevade kohta info kogumine ja esitamine.
Õppematerjalid	Eesti rahvaluule andmebaas https://www.folklore.ee/ Eesti rahvarõivaid https://rahvaroivad.ee/
Soovituslik kirjandus	Erinevad rahvakultuuriga seotud internetimaterjalid ja Wikipedia artiklid.
Kursuse väljund	Omaloominguliste tekstidega rahvakalendri tähtpäeva kombestiku esitamine. Kursusel omandatud tantsude ja lauluseadete kontsert-arvestus.

Ainevaldkond	Valikmoodul: kultuur	
Kursuse nimetus	Teatrimaailm lava taga	
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi.	
Õpetamise aeg	10. klass	
Vastutav õpetaja	Eva-Maria Brock	
Kursuse lühikirjeldus	Kursus on praktilist laadi ja loov, lõimides endaga nii kirjanduse, loovkirjutamise, kunsti, muusika ja ka matemaatika. Kursuse käigus luuakse mini lavastusprojekt, kust välja jääb ainult näitlejatöö. Lavastusprojektis tegeletakse kõige muuga, mis ei ole näitlemine. Kogu töö käib gruppides (4–5-liikmelistes gruppides).	
Kursuse kava	Tundide arv	Teema ja õppevorm (tund juhendajaga, õppekäik, iseseisev töö, külalisõpetaja vms)
	3 tundi	Töö planeerimine, lavastusprojekti aluseks olevate tekstidega tutvumine, tekstide analüüs. Võimalusel Eesti Noorsooteatri muuseumi töötuba „Teatriametid / ekskursioon“, kus tutvutakse sellega, mida teeb stsenograaf, inspitsient, grimeeriija, kostümeeriija, valguskunstnik, valgustaja, helilooja, helitehnik, lavameister, lavastaja või näitleja.
	3 tundi	Dramatiseeringu kirjutamine etteantud proosateksti põhjal. Pikkus 2-3 lk. Võimalusel VAT Teatri näidendikirjutamise töötuba.
	3 tundi	Lavamaketi tegemine (koos valguse ja audiovisuaallahendustega). Võimalusel Noorsooteatri maketitöötuba, kus õpitakse tundma lavaruumi ja lava planeerimist. Tutvutakse lavaplaanidega, makettidega ja kirjandusliku teksti analüüsimisega. Töötoa lõpus ehitatakse lavakarpi üles lugu toetav atmosfäär.

	3 tundi	Kostüümide disainimine (paberil või arvutis), k.a grimm, soengud. Lavastuse muusikaline kujundamine. Võimalusel töötuba professionaalse grimmikunstnikuga (Tiina Leesik vm). Võimalusel mõni töötuba järgmistest: 1. Eesti Noorsooteatri muuseumi kostüümitöötuba, kus saab teadmisi teatrikostüümi loomise protsessist. Tutvutakse kostüümikavanditega ning luuakse kirjandusliku teksti põhjal fantaasiarikas kostüümikavand, mida ilmestavad kanganaidised. 2. Eesti Noorsooteatri muuseumi grimmitöötuba, kus sukeldutakse grimeerija põnevasse maailma: uuritakse grimmi kaudu karakteri muutmise võimalusi, luuakse paberkollaaži abil erinevaid näoilmeid ning proovitakse elemente, millega grimeerija näitlejate välimust pidevalt muudab. Töötoas valmib fantaasiarikas grimmikavand. 3. Endla Teatris lavakujunduse töötuba.
	3 tundi	Reklaamplakati ja/või -video tegemine. Vajadusel videotöötuba videograafiga. Võimalusel Endla teatris plakati kujundamise töötuba teatrilavastusele.
	3 tundi	Projektide esitlemine: loetakse rollidena ette dramatiseering. Oma grupi lavastusprojekti tutvustus: põhjendatakse oma tööd ehk lavamaketti, kostüümide visandeid, plakati, videot.
	3 tundi	Tagasisidestamine (kõik hindavad kõiki, tuues välja tugevused ja küsimuskohad), eneseanalüüsi kirjutamine.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • teab lavastusprotsessis osalevaid loovametite esindajate töö iseloomu; • oskab proosateksti põhjal luua dramatiseeringut; • mõistab lavamaketi tegemise ja laiemalt lavakujunduse printsiipe; • on proovinud luua lavastuse kunstilist kujundust: kostüümid, dekoratsioonid, grimm; • on loonud reklaamplakati või –video; • oskab oma loovprojekti teistele põhjendatult esitleda; • mõistab oma rolli rühmatöö projektis, suudab teha koostööd ja olla vajadusel paindlik, et loovprotsess toimiks.	
Hindamine	Hinne on mitteeristav (A/MA). Hindamise põhimõtted on välja toodud Stuudiumis 1. ainetunni kirjelduse all.	
Õppematerjalid	Owens, A., Barber, K. (2014). Draamakompass. Protsessdraama käsiraamat. Tartu Ülikool. Hein, I. (2014). Draamaraamat. Maurus.	

	Tonts, A. (2016). Draama ja teater. Maurus.
Soovituslik kirjandus	Saro, A. (2017). 101 Eesti teatrisündmust. Varrak.
Kursuse väljund	Lavastusprojekt.